

УДК 811. 161. 3' 25' 373: 398. 92: 811. 111

## Способы і прыёмы перадачы фразеалагізмаў з аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча ў англамоўным перакладзе

С.В. ПАДАБЕДАВА

На матэрыяле выяўленых фразеалагічных адзінак у аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча і іх перакладу на англійскую мову вызначаюцца спосабы і прыёмы перадачы, устанаўліваюцца прычыны іх выкарыстання пры перакладзе твора на англійскую мову.

**Ключавыя словы:** фразеалагічная адзінка, эквівалент, аналаг, калькаванне, лексічнае значэнне, пераклад.

The the Belarusian and English phraseological units, which have been identified from the novel «King Stach's Wild Hunt» by V. Karatkevich are analyzed. Methods and techniques for the transmission of phraseological units are determined. The reasons for their use when translating a work into English are established.

**Keywords:** phraseology, equivalent, analogue, tracing, lexical meaning, translation.

Пераклад фразеалагічных адзінак (ФА) – адна з самых складаных і цікавых задач, якая вырашаецца ў рамках сучаснай тэорыі перакладу. Вывучэннем перакладу фразеалагічных адзінак займаліся многія лінгвісты, сярод якіх Т.А. Казакова, А.У. Кунін, А.Ф. Арсенцьева, С. Влахаў і С. Флорын, Я.Н. Марозава і інш. Распрацаваная тэорыя перакладу ФА заснавана на лінгвістычнай класіфікацыі, якая грунтуецца на непадзельнасці ФА, злітнасці яе кампанентаў, матываванасці, метафарычнасці і г. д. Адзначаецца цяжкасць перакладу ФА з адной мовы на другую, што тлумачыцца складанасцю іх семантычнай структуры, паколькі ФА – устойлівая, узнаўляльная, не менш як двухкампанентная моўная адзінка, якая спалучаецца са словамі свабоднага ўжывання і мае цэласнае значэнне, ня роўнае суме значэнняў яе кампанентаў. Частковая або поўная неадпаведнасць плана зместу плану выражэння вызначае спецыфіку ФА, стварае складанасць ў выбары спосабу і прыёму перадачы на другой мове. Цяжкасці адэкватнага разумення і перакладу ФА абумоўлены таксама іх вобразнасцю, унутранай формай, паколькі ФА адлюстроўваюць своеасаблівае культуры і побыту народу, яго гісторыю, нацыянальны каларыт, урэшце, светапогляд іх носбітаў.

Разам з тым ФА – неад'емная частка сістэмы вобразных сродкаў. Да таго ж у мастацкіх творах ФА выкарыстоўваюцца як у нязменным, усталяваным выглядзе, так і ў трансфармаваным, са змененай структурнай арганізаванасцю і іншымі экспрэсіўна-стылістычнымі ўласцівасцямі, што, безумоўна, ускладняе іх пераклад. У прыватнасці, аўтару перакладу беларускіх ФА неабходна перадаць іх сэнс і адлюстраваць іх вобразнасць на англійскай мове і пры гэтым не згубіць іх стылістычную функцыю. Таму перакладчыкам паўстае некалькі задач: па-першае, вылучыць ФА, па-другое, праналізаваць іх, бо часам аўтар можа трансфармаваць такую адзінку, выкарыстаць яе частку, або нават калі супастаўляльныя ФА супадаюць па сэнсе, яны могуць мець розную эмацыйную функцыю, стылістычную афарбоўку. Такім чынам, перакладчык вымушаны ўбачыць аўтарскую трансфармацыю, вызначыць яе прызначэнне і ацэнку, а ўжо потым адлюстраваць яе на англійскай мове, каб перадаць эфект такой ФА, якая была выкарыстана аўтарам у арыгінальным тэксце. Але добра распрацаваная тэорыя перакладу патрабуе распрацаваную практычную частку, у тым ліку асабліва ў адносінах да беларускай і далёка роднаснай англійскай мовы. З гэтай прычыны цікавым з'яўляецца выяўленне спосабаў і прыёмаў перадачы фразеалагізмаў з аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча [1] у англійскім перакладзе М. Мінц «King Stach's Wild Hunt» [2].

У беларускай аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча намі выдзелена каля 200 ФА, якія былі перададзены на англійскую мову рознымі спосабамі і прыёмамі. Пераклад ФА ўмоўна можна падзяліць на фразеалагічны і нефразеалагічны спосабы перадачы.

Да **фразеалагічнага спосабу** перадачы адносяцца прыёмы *фразеалагічнага эквіваленту* (поўны фразеалагічны эквівалент і частковы фразеалагічны эквівалент) і *фразеалагічнага аналагу*. Прыём фразеалагічнага эквіваленту азначае, што пры выкарыстанні адпаведнікаў захоўваецца ўвесь комплекс значэнняў перакладной ФА. Наш матэрыял паказвае, што пераклад фразеалагічным эквівалентам складае самую аб'ёмную групу (каля 45 % ад агульнай колькасці ФА, выяўленых у аповесці), дзе найперш выдзяляюцца поўныя фразеалагічныя эквіваленты беларускай і англійскай моў, якія паводле вобраза, фразеалагічнага значэння, структурна-граматычнай арганізацыі, кампанентнага складу і стылістычнай афарбоўкі поўнасьцю супадаюць. У прыватнасці, гэты найперш эквіваленты, крыніцай якіх з'яўляецца Біблія, напрыклад: *блудны сын* 'легкадумны, свавольны чалавек, які раскаяўся ў сваіх памылках' [3, с. 413] – *the prodigal son* 'блудны сын [этым. бібл. Лука XV, 11–12]'; *соль зямлі* 'лепшыя прадстаўнікі народа, цвет якога-н. асяроддзя' [4, с. 367] – *the salt of the earth* 'соль зямлі [этым. бібл. Матфей V, 13]' [5, с. 655]; *да другога прышэсця* 'неакрэслена доўга' [3, с. 59] – *till Doomsday* 'да сканчэння стагоддзя, бясконца' [5, с. 223] і інш.

Да поўных эквівалентаў адносяцца і тыя ФА, якія супадаюць на аснове агульнасці вопыту і назіранняў прадстаўнікоў двух народаў, напрыклад: *хапаць за горла* – *to grab by the throat* (дасл. *хапаць за горла*), паколькі іх яднае агульнае значэнне ('сілай прымушаць да чаго-н. '), аднолькавая структура («V + ргеп + N»), агульны кампанентны склад, адна і тая ж экспрэсіўна-ацэнацыйная афарбоўка і ўнутраная форма; *блакітная кроў* – *blue blood* (дасл. *блакітная кроў*), дзе аднолькавае значэнне ('чалавек дваранскага паходжання') і структура («Adj + N»); *як мышы пад шапкай* – *like mice under a hat* (дасл. *як мышы пад шапкай*) з агульным значэннем ('вельмі ціха, бяшумна ці спалохана') і граматычнай структурай («ргеп + N + ргеп + N») і інш.

Поўнымі фразеалагічнымі эквівалентамі з'яўляюцца і ФА, крыніцай паходжання якіх з'яўляюцца грэчаскія міфы: *Пірава перамога* – *a Pyrrhic victory* 'Пірава перамога (перамога, якая каштавала вялікіх ахвяраў) [паводле падання, цар эпірскі Пір пасля перамогі над рымлянамі ўсклікнуў: «Яшчэ адна такая перамога, і я застануся без войска!»]' [5, с. 789]; ФА лацінскага паходжання: *багаты як Крэз* 'багач' [6] – *(as) rich as Croesus* 'багаты як Крэз' [5, с. 186]. У творы аўтар і перакладчык ужываюць дадзеную ФА з апушчаным кампанентам *багаты*, паколькі з цягам часу ўласнае імя *Крэз* набыло агульны характар і стала асацыявацца з выразам *багаты чалавек*: *Я быў поруч з ёй Крэз* – *I was Croesus in comparison with her* (дасл. *Я быў Крэзам у параўнанні з ёй*).

У прыведзеных поўных фразеалагізмах-эквівалентах назіраецца супадзенне кампанентаў-слоў фразеалагічнага выразу як на дэнататыўным, так і на канатацыйным узроўнях, г. зн. поўнае супадзенне ФА паводле семантыкі, граматычнай формы, эмацыянальна-экспрэсіўнай характарыстыкі і ўнутранай формы, што і вядзе да іх функцыянальна-сэнсавай тоеснасці.

*Частковыя фразеалагічныя эквіваленты* – міжмоўныя ФА, якія маюць «некаторыя разыходжанні ў плане выражэння тоеснай семантыкі і лексіка-граматычнага характару» [7, с. 5]. У прыватнасці, наступныя ФА: *наступлю <яму> на мазоль* – *step on <his> toes* (дасл. *наступіць на яго пальцы ног*), дзе адно і тое ж значэнне ('закранаць тое, што асабліва хвалюе каго-н., выклікае боль, пакуты'), аднолькавая структура («V + <pron> + ргеп + N»), але адрозны кампанент (бел. *мазоль* – англ. *toes* 'пальцы ног'), што выяўляе разыходжанне ўнутранай формы; ФА *вочы <мае> палезлі на лоб* – *eyes popped out of <my> head* (дасл. *вочы вылезлі з <маёй> галавы*), дзе адно і тое ж значэнне ('хто-н. выказвае вялікае здзіўленне, моцны спалох, страх'), але адрозненне кампанентам (бел. *лоб* – англ. *head* 'галава') і структурна-граматычнай арганізацыяй пры падабенстве вобразаў (бел. «N + <pron> + V + ргеп + N» – англ. «N + V + ргеп + <pron> + N»); *круціцца ў галаве* – *head in a whirl* (дасл. *галава ў віхры*), якія маюць адно значэнне ('пастаянна знаходзіцца ў свядомасці, у думках'), валодаюць тоеснай эмацыянальна-стылістычнай характарыстыкай, заснаваны на агульным кампаненте, але адрозніваюцца структурай (бел. ФА «V + ргеп + N» – англ. ФА «N + ргеп + N»); *пальцам аб палец не стукнуць* – *didn't lift a finger* (дасл. *не наварушыў пальцам*), якія маюць адно і тое ж значэнне ('нічога не зрабіць, нічым не дапамагчы каму-н. '), але розныя структурна-граматычныя мадэлі (бел. «N + ргеп + N + V» – англ. «V + ргеп + N») і інш.

Як відаць, супастаўляльныя частковыя фразеалагічныя эквіваленты маюць агульны план зместу, а план выражэння характарызуецца некаторымі разыходжаньнямі.

Да фразеалагічнага спосабу перадачы адносіцца і прыём *фразеалагічнага аналагу*: калі ў англійскай мове адсутнічае фразеалагічны эквівалент да беларускай ФА, то перакладчык павінен знайсці англамоўную ФА з такім жа сэнсам, але з іншым вобразам. Пры англамоўным перакладзе аповесці У. Караткевіча перадача беларускага фразеалагізма з дапамогай падбору фразеалагічнага аналагу складае нязначную частку. Напрыклад: ФА *ані на шэлег* ‘ніколькі, зусім (не мець, не псаваць і пад.)’ [4, с. 588] – ФА *not a bit* (дасл. *ніколькі*) ‘ніколькі, зусім няма, ніякім чынам, нічога падобнага’ [5, с. 86], дзе міжмоўныя ФА заснаваны на розных кампанентах (бел. *шэлег* і англ. *bit* ‘маленькая частка чаго-н.’), але маюць тоеснае значэнне ‘ніколькі’; ФА *зямля пухам* ‘у адносінах да нябожчыка як выказванне добрай памяці пра яго’ [3, с. 459] – ФА *rest in peace* ‘здабыць душэўны спакой’ [5, с. 569], дзе фразеалагічныя аналагі маюць адрозныя структуру і кампаненты (бел. *зямля* і англ. *peace* ‘свет/спакой’); ФА *ва ўсе лапаткі* ‘вельмі хутка (бегчы, імчацца і пад.)’ [3, с. 560] – ФА *have the heels of smb* ‘абагнаць, папярэдзваць каго-н., пакідаць каго-н. ззаду; бегчы хутчэй за каго-н.’ [5, с. 379], якія адрозніваюцца вобразам і кампанентамі (бел. *лапаткі* і англ. *heels* ‘пяткі’) пры адэкватнасці значэння.

Да **нефразеалагічнага спосабу** перадачы адносіцца прыём *калькавання ФА* (даслоўны пераклад). Як адзначае Л.Ф. Дзмітрыева, калькаванне фразеалагізмаў можа выкарыстоўвацца толькі ў тым выпадку, калі ў выніку калькавання «атрымліваецца выраз, вобразнасць якога лёгка ўспрымаецца будучым чытачом і не стварае ўражання ненатуральнасці і неўласцівасці агульнапрынятым нормам мовы, на якую вядзецца пераклад» [8, с. 64]. Вось прыклады з аповесці: ФА *жывы труп* ‘вельмі слабы, хворы, блізкі да смерці чалавек’ [3, с. 454] – *a living corpse* (дасл. *жывы труп*); ФА *стол ламаўся* ‘шмат настаўлена чаго-н. (харчовых прадуктаў)’ [4, с. 398] – *the table was bursting* (дасл. *стол разрываўся/развальваўся*); ФА *ўсміхнуўся ў вусы* ‘смяяцца, пасміхацца ціха і непрыкметна’ [3, с. 197] – *smiled into moustache* (дасл. *смяўся ў вусы*); ФА *глухі куток* ‘глухая, аддаленая мясціна’ [3, с. 553] – *the remote corner* (дасл. *аддалены кут*); ФА *звесці ў магілу* ‘даводзіць да смерці, гібелі каго-н.’ [3, с. 430] – *to send to the grave* (дасл. *адправіць у магілу*) і інш. Адзначаюцца выпадкі, калі перакладчык мог перадаць ФА з дапамогай англамоўнага фразеалагічнага аналагу, але чамусьці выкарыстоўвае прыём калькавання. У прыватнасці гэта датычыць: ФА *складаць галаву* ‘гінуць у баі, ахвяроўваць сабой’ [3, с. 513], якая перадаецца *lay their heads* (дасл. *кладуць свае галавы*), хаця ў англійскай мове ёсць фразеалагічны аналаг – *give (lay down) one’s life* ‘аддаць сваё жыццё, ахвяраваць жыццём’ [5, с. 453]. Англамоўная ФА мае тоеснае значэнне да беларускай ФА, але заснавана на іншым вобразе (у бел. *галава*, а ў англ. *life* ‘жыццё’); ФА *напіўся, як свіння* ‘вельмі моцна’ [4, с. 325] перадаецца калькай *as drunk as a pig* (дасл. *напіўся, як свіння*), у той час, як існуе англамоўны варыянт *drunk as an owl/fish* ‘моцна напіўся’ [5, с. 229] (дасл. *напіўся, як сава/рыба*). Міжмоўныя аналагі валодаюць агульным значэннем, але адрозніваюцца вобразам, на якім заснаваны ФА (беларусы параўноўваюць п’янага чалавека з *свіннёй*, а англічане з *савой* альбо *рыбай* (*owl/fish*)); ФА *не да смеху* ‘ў каго-н. няма прычын, жадання весяліцца, жартávaць’ [5, с. 364] перадаецца *far from laughing* (дасл. *далёка да смеху*), хаця існуе слоўнікавы аналаг *no joke* ‘не да жарту’ [5, с. 420], і інш.

Выкарыстаны перакладчыкам прыём калькавання падкрэслівае беларускую вобразную аснову ФА, што можа паспрыяць вобразнаму ўспрымання заходніх чытачоў, а таксама пранікненню і выкарыстанню такіх ФА ў англійскую мову.

Калі беларуская ФА не мае ні ФА-эквівалента, ні ФА-аналагу на англійскай мове ці не можа быць перакладзена з дапамогай прыёму калькавання, бо даслоўны пераклад не заўсёды можа быць ужыты, паколькі перакладчыку вельмі часта бывае складана данесці некаторыя вобразы і элементы культуры беларускага народа, на якой быў створаны арыгінальны тэкст, то перакладчык выкарыстоўвае адзін з двух прыёмаў: *лексічны пераклад* і *прыём апісальнага перакладу ФА* (дэскрыптыўны пераклад).

Прыём лексічнага перакладу выкарыстоўваецца, як правіла, у тых выпадках, калі дадзенае паняцце абазначаецца ў беларускай мове ФА, а ў англійскай – словам. Так, некаторыя беларускамоўныя ФА, выяўленыя ў тэксце, перадаюцца англійскімі дзеясловамі, якія з’яўляюцца лексічнымі эквівалентамі: ФА *прышла ў галаву думка* ‘раптоўна,

выпадкова з'яўляцца ў свядомасці. Пра думку, ідэю і пад.' [5, с. 225] – *I decided* (дасл. *вырашыў*); ФА *кінуў позірк* 'глядзець зрэдку ці мелькам, імгненна' [4, с. 504] – *glanced at* (дасл. *зірнуў на*); ФА *ў вочы не бачылі* 'зусім і ніколі (не бачыць каго-, што-н.)' [4, с. 194] – *have never seen* (дасл. *ніколі не бачылі*); ФА *кідаецца ў вочы* 'міжвольна запыняць на сябе чыю-н. увагу, быць асабліва прыкметным' [4, с. 503] – *stood out* (дасл. *вылучацца*) і інш.

Паколькі лексічны і апісальны прыёмы перакладу адлюстроўваюць толькі лексічнае значэнне арыгінальнай ФА, то мэтазгодна будзе іх аб'яднаць у адзін прыём – *пераклад ФА без захавання вобраза*. Так, у аповесці вызначаны наступныя ФА, якія перадаюцца дэскрыпцыйна: ФА *на вагу золата* 'вельмі значны, каштоўны, цэнны' [3, с. 145] перадаецца сказам *cannot be bought even for gold* (дасл. *не можа быць куплена нават за золата*); ФА *даў сабе слова* 'цвёрда абяцаць што-н., запэўніваць у чым-н.' [3, с. 307] перададзена словазлучэннем *promised myself* (дасл. *паабяцаў сабе*); ФА *на плячы* 'даступны для выканання ці разумення; адпавядае чым-н. здольнасцям, магчымасцям' [4, с. 196] перадаецца як *fulfil everything* (дасл. *усё выканаю*); ФА *чым не жартуе д'ябал* 'усё можа здарыцца, усякае бывае. Выказванне дапушчальнасці ці магчымасці чаго-н. непрадбачанага, нечаканага' [4, с. 564] перадаецца спалучэннем *you never can tell* (дасл. *адкуль ведаць*) і інш.

Варта адзначыць, што такая перадача не заўсёды з'яўляецца абгрунтаванай, паколькі ў аповесці вызначаны выпадкі, калі перакладчык выкарыстоўвае перадачу ФА без захавання вобраза, але пры гэтым у англійскай мове існуюць фразеалагічныя аналагі. Напрыклад: *Ты ж ведаеш, што ён [Варона] да яе [Надзеі] сватаўся і атрымаў гарбуза* – *You must have heard that he [Varona] proposed to Nadzieja, and got a refusal for an answer*. ФА *атрымліваць гарбуз* 'абнеслаўляцца пры сватаўстве, не дабіўшыся згоды на шлюб' [4, с. 83] перадаецца словазлучэннем *got a refusal* (дасл. *атрымаў адмову*), г. зн. лексічным спалучэннем, якое адпавядае значэнню беларускай ФА. Зразумела, што пераклад ФА *атрымаць гарбуза* на іншую мову, асабліва няроднасную, выклікае цяжкасці, бо як простаму чытачу іншай культуры, побыту і зусім іншага менталітэту зразумець, што азначае гэты сімвал. Таму, напэўна, перакладчык вырашае перадаць такую ФА проста значэннем, якім яна валодае. Хаця ў англійскай мове згодна слоўніку існуе нават некалькі варыянтаў фразеалагічнага аналага – *give smb. his marching orders/his walking papers; give smb. the air, ax, bounce, gate, mitten, push или sack* 'адмовіць жаніху, даць каму-н. адстаўку; ад варот паварот, пакінуць каго-н. з носам' [5, с. 315]. Як бачна, перакладчык сам вырашае, як зрабіць той ці іншы пераклад ФА. Безумоўна, для беларускага чытача было б прыемна ўбачыць дадзеную каларытную ФА, якая адлюстроўвае побыт беларускага народа, у англамоўным перакладзе. Думаецца, што М. Мінц лепш было б проста зрабіць даслоўны пераклад ФА, перадаць яе калькаваннем (*to get a pumpkin*) і з дапамогай спасылкі даць яе лексічнае тлумачэнне або зрабіць тлумачэнне з дапамогай англамоўнага фразеалагічнага аналага і такім чынам давесці заходнім чытачам такі арыгінальны выраз беларусаў... Але гэта толькі меркаванне.

Асобна адзначым факт перакладу, які не адносіцца ні да аднога з прыёмаў перадачы ФА. Гэта пераклад беларускай ФА на англійскую мову з іншым сэнсам, што выяўляецца пры параўнанні арыгіналу і перакладу: *У мяне сліна цячэ ад адных успамінаў. Даўнія пергаментныя кнігі, кнігі на першай порыстай паперы, кнігі на жоўтай ад старасці, гладкай ільснянай паперы...* Так, ФА *сліна цячэ* 'ў каго-н. узнікае моцнае жаданне набыць што-н., завалодаць чым-н. прывабным, спакуслівым' [4, с. 354] перадаецца спалучэннем *my heart stops* (дасл. *маё сэрца спыняецца*), што, відавочна, абумоўлена ўплывам рускага перакладу (*У меня сердце замирает при этих воспоминаниях* [9, с. 34]). Такая сэнсавая памылка, зробленая ў рускамоўным перакладзе, адлюстравалася і ў англамоўным, паколькі руская ФА *сердце замирает* мае значэнні 'хто-н. адчувае глыбокую тугу, смутак або моцны страх, дрэннае прадчуванне у сувязі з чым-н.'; 'хто-н. адчувае асалоду, супакаенне, пачуццё радасці' [6]. Як бачым, супастаўляльныя ФА маюць рознае значэнне, і памылка, зробленая М. Мінц, мае свае вытокі з рускамоўнага перакладу.

Такім чынам, аналіз фразеалагічных адзінак беларускай мовы і іх перадачы ў англамоўным перакладзе М. Мінц аповесці «Дзікае паляванне караля Стаха» У. Караткевіча дазваляе канстантаваць наяўнасць двух спосабаў перакладу фразеалагізмаў: фразеалагічны

спосаб (падбор фразеалагічнага эквівалента – поўнага і частковага ці фразеалагічнага аналага) і нефразеалагічны спосаб (прыём калькавання і пераклад ФА без захавання вобраза). Выбар таго або іншага спосабу і прыёму залежыць ад характару арыгінальных фразеалагізмаў, валодання аўтарам беларускай мовай, а таксама перакладчыцкім адчуваннем знаходжання такой адзінкі і ўменнем прадбачыць, як той або іншы фразеалагізм будзе ўспрымацца англамоўнымі чытачамі. Супастаўленне фразеалагізмаў беларускай і англійскай моў на матэрыяле аповесці паказвае, што найбольш часта прымяняецца фразеалагічны спосаб перакладу (фразеалагічны эквівалентны пераклад складае каля 45 %, а фразеалагічны аналаг – каля 11 %). Такая перадача сведчыць аб універсальных характарыстыках фразеалагізмаў супастаўляльных моў.

Крыху менш па суаднесенасці складае нефразеалагічны спосаб перакладу, у які ўваходзяць прыём перакладу ФА без захавання вобраза – каля 23 %, прычынай выкарыстання якога стала нацыянальна-культурная спецыфіка беларускіх фразеалагізмаў, якія не могуць быць дастаткова адлюстраваны ў англійскай мове, і прыём калькавання – каля 19 %, які паказвае на важнасць захавання для перакладчыка нацыянальнага каларыту твора і самабытнасці беларускіх фразеалагізмаў.

Факт перадачы беларускіх фразеалагізмаў на англійскую мову з іншым сэнсам складае каля 2 % і паказвае на сэнсавыя памылкі, дапушчаныя перакладчыкам, прычыны якіх крыюцца ў недакладным валоданні беларускай мовай і тэксту з фразеалагізмамі. Перадача фразеалагізмаў патрабуе асаблівага падыходу падчас перакладу, і супастаўленне беларускай аповесці і яе англамоўнага перакладу паказвае, што неперакладных фразеалагізмаў амаль не існуе, патрэбны толькі добрае валоданне мовамі, здольнасці і магчымасці перакладчыка, яго вопыт і любоў да абедзвюх культур і народаў.

### Літаратура

1. Karatkievic, U. King Stachs Wild Hunt [Electronic resource] / U. Karatkievic ; Translated by Mary Mintz. – Mode of access : <http://knihi.com/Uladzimir Karatkievic/King Stachs Wild Hunt-en.html>. – Date of access : 17.01.2016.
2. Караткевіч, У. Зямля пад белымі крыламі: Нарыс / У. Караткевіч // Дзікае паляванне караля Стаха: аповесць. – Мінск : Юнацтва, 1995. – С. 183–368.
3. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларуская мовы: у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 1993. – Т. 1: А–Л. – 590 с.
4. Лепешаў, І.Я. Фразеалагічны слоўнік беларуская мовы : у 2 т. / І.Я. Лепешаў. – Мінск : БелЭн, 1993. – Т. 2: М–Я. – 607 с.
5. Кунин, А.В. Англо-русский фразеологический словарь / А.В. Кунин ; Лит. ред. М.Д. Литвинова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Рус. яз., 1984. – 944 с.
6. Михельсон, М.И. Большой толково-фразеологический словарь [Электронный ресурс] / М.И. Михельсон. – Режим доступа : [http://slovarionline.ru/bolshoy\\_tolkovo\\_frazeologicheskii\\_slovar\\_mihelzona](http://slovarionline.ru/bolshoy_tolkovo_frazeologicheskii_slovar_mihelzona). – Дата доступа : 19.07.2016.
7. Кунин, А.В. О переводе английских фразеологизмов в англо-русском словаре / А.В. Кунин // Тетради переводчика. – 1964. – Вып. 2. – С. 3–20.
8. Английский язык. Курс перевода: книга для студентов / Л.Ф. Дмитриева, С.Е. Кунцевич, Е.А. Мартинкевич, Н.Ф. Смирнова. – 2-е изд. – М. : ИКЦ МарТ, 2008. – 304 с.
9. Короткевич, В. Дикая охота короля Стаха: повесть / В. Короткевич ; Авториз. пер. с белорус. В. Щедриной. – Минск : Юнацтва, 1983. – С. 3–175.